

УДК 378.016:796/799(07)

**ВИКОРИСТАННЯ СКРАЙБІНГУ ЯК АКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ
СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»**

О.О. Ярмошук

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання
Рівненського державного гуманітарного університету
email: olena_yarmoschuk@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3684-9714>

В.М. Василюк

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії та методики фізичного виховання
Рівненського державного гуманітарного університету
email: 77vasyl@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8569-7518>

О.О. Демчук

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри загальної психології та психодіагностики
Рівненського державного гуманітарного університету
email: demchuk15@ukr.net

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СКРАЙБИНГА КАК АКТИВНОГО МЕТОДА ОБУЧЕНИЯ НА
ЗАНЯТИЯХ СО СТУДЕНТАМИ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ»**

Е.А. Ярмошук

кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, доцент,
доцент кафедры теории и методики физического воспитания
Ровенского государственного гуманитарного университета

В.Н. Василюк

кандидат педагогических наук, доцент,
професор кафедры теории и методики физического воспитания
Ровенского государственного гуманитарного университета

Е.А. Демчук

кандидат психологических наук, доцент,
доцент кафедры общей психологии и психодиагностики
Ровенского государственного гуманитарного университета

**USE OF SCRIBING AS AN ACTIVE LEARNING METHOD AT THE LESSONS WITH
STUDENTS OF SPECIALTY "PHYSICAL EDUCATION"**

Olena Yarmoschuk

Ph.D. (Physical Education and Sport), associate professor, associate professor
at the Department of theory and methodology of physical education,
Rivne State University of Humanities

Vasyl Vasylyuk

Ph.D. (Pedagogy), associate professor,
professor at the Department of theory and methodology of physical education,
Rivne State University of Humanities

Olena Demchuk

Ph.D. (Psychology), associate professor,
associate professor at the Department of general psychology and psychodiagnostics,
Rivne State University of Humanities

У статті показано значення використання скрайбінгу як активного методу навчання. Розкрито значення візуального мислення та його позитивний вплив на процес запам'ятовування. Наведено приклади використання скрайбінгу на заняттях зі студентами. Автори стверджують, що прийоми скрайбінгу доцільно використовувати під час розучування теоретичного матеріалу, оскільки він спрощує і прискорює процес запам'ятовування та розвиває критичне мислення.

Ключові слова: студенти, скрайбінг, візуальне мислення, активні методи навчання.

В статье показано значение использования скрайбинга как активного метода обучения. Раскрыто значение визуального мышления, его положительное влияние на процесс запоминания. Приведены примеры использования скрайбинга на занятиях со студентами. Авторы утверждают, что приемы скрайбинга целесообразно использовать во время разучивания теоретического материала, поскольку он упрощает и ускоряет процесс запоминания и развивает критическое мышление.

Ключевые слова: студенты, скрайбинг, визуальное мышление, активные методы обучения.

In the article, it is shown the importance of use of scribing as an active method of teaching. Revealed is the importance of visual thinking and its positive impact on the process of remembering. The examples of scribing use at the lessons with students are given. The authors argue that scribing methods should be used in learning theory, because it simplifies and accelerates the process of remembering and develops critical thinking.

Keywords: students, scribing, visual thinking, active methods of teaching.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реформа освіти зумовила проникнення в теорію і практику вітчизняної педагогічної думки нових ідей, підходів, принципів, форм організації та методів реалізації процесів навчання і виховання.

Інноваційні процеси у вищій школі сприяють методологічній переорієнтації закладів освіти на особистість, стають основою нової філософії освіти. За своїм змістом, формами і методами освіта весь час реагує на нові суспільні реалії, враховує тенденції, перспективи розвитку людства.

Пошук шляхів і засобів підвищення ефективності освіти передбачає зміну самого характеру навчального процесу, який перетворюється в співробітництво, що забезпечує демократизацію позиції викладача з одночасним включенням студентів у активну, творчу, спільну і продуктивну діяльність.

У сучасній вищій школі актуальними залишаються завдання щодо пошуку нових ефективних шляхів навчання за рахунок активного використання в навчальному процесі результатів і технологій наукового пошуку, підвищення ефективності самостійної творчої роботи студентів, розвитку пізнавальної діяльності, творчих здібностей, створення ситуації успіху, організації зустрічних зусиль викладача і студентів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема активізації пізнавальної та мисленевої діяльності студентів завжди була і є найбільш актуальною в практиці навчання.

Сучасні дослідники приділяють значну увагу функціям технології інтерактивного навчання: навчальній (засвоєння змісту освіти, розвиток загальнонавчальних умінь і навичок), виховній (підвищення навичок колективної роботи, об'єднання колективу учнів), комунікативній (розвиток уміння спілкуватися, встановлення емоційних контактів), захоплювальної (навчання з захопленням),

релаксаційній (створення сприятливої атмосфери на заняттях, усунення емоційного напруження), психотехнічній (формування навичок підготовки фізіологічного стану для ефективнішої діяльності) [1, 8].

Проблему творчого розвитку як умови самореалізації особистості досліджували: І.Волков, В.М.Василюк, Л.Виготський, М.Лещенко, М.Кичук, В.Моляко, Я.Пономарьов, О.Рудницька, О.О.Ярмошук та інші педагоги та науковці.

Когнітивні моделі формування візуального мислення досліджували О.А. Кривопишина, Ю.І. Максимець.

Дослідження перцептивних, мнемічних а також мисленевих образів на рівні наочно-дієвого та наочно-образного мислення відображено в роботах В.П.Зінченко, В.М.Муніпова, В.М.Гордона, В.О.Моляко, І.Я.Каплуновича та ін.

Нині візуальне мислення виступає як предмет дослідження в різноманітних сферах гуманітарного знання: філософії (І.І. Козлов, Є.Ю. Светлакова), соціології (Н. І. Юстіна), педагогіці (Т.Н.Агжибкова, В.В.Зверев, С.М.Симоненко, В.Осадчий, К. Осадча т а ін.).

З огляду на те, що процес навчання у закладах освіти невинно перетворюється з системи передачі знань на систему їх самостійного здобування слухачами - це зумовлює генерування новітніх ефективних підходів у навчанні студентів. Одним із таких підходів є опанування технологією навчання в основі якої полягає візуальне мислення.

Мета статті. Показати значення використання скрайбінгу як активного методу навчання, що сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню матеріалу під час викладання студентам, галузі «фізична культура і спорт», дисциплін циклу професійно-практичної підготовки

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток візуального мислення, так само як і дослідження його продуктів актуально при вивченні розумової діяльності людини будь-якого віку. Психологічна схильність людини студентського віку до рефлексії над своїми можливостями і над способами побудови відносин зі світом, що реалізується в бажанні моделювання та апробації низки світоглядних програм, зустрічає свій відгук в методологічній функції візуального мислення. Вік, в який особливо розвинена готовність до свідомого моделювання індивідуального світогляду, потребує саме в творчому мисленні якнайповнішої реалізації всіх своїх потреб. Онтологічна функція візуального мислення робить зримими всі ходи проектування світосприйняття. Та важлива роль, яку наочні образи відіграють в конструюванні світогляду, робить залучення візуального мислення обов'язковим до сфери вищої освіти [3, 5, 6, 8].

Процеси перцептивного мислення настільки ж важкі і результативні, вимагають настільки ж великого розуму, що і використання інтелектуальних понять. Мислення відбувається на основі перцептивного досвіду. Вважається, що почуття пов'язані з окремими конкретними явищами, тому їх роль обмежена збором матеріалу для накопичення досвіду. Подальша обробка сенсорних даних здійснюється «вищими» здібностями розуму. Щоб вчитися на досвіді, розум повинен з часткового виводити узагальнення, а царина узагальнень, як вважають, не може мати нічого спільного з прямим сприйняттям.

Візуальне мислення – це мислення за допомогою візуальних операцій.

Елементи мислення в сприйнятті і елементи сприйняття в мисленні доповнюють один одного. Вони перетворюють людське пізнання в єдиний процес, який веде нерозривно від елементарного набуття сенсорної інформації до загальних теоретичних ідей.

Творче мислення можна стимулювати за допомогою візуальних образів [1,2,8].

Для максимального засвоєння інформації, вона, в обов'язковому порядку, повинна супроводжуватися візуальними образами.

Візуалізація дозволяє:

- збільшити обсяг інформації що запам'ятовується;
- однією картинкою пояснити великий і складний процес;
- краще запам'ятати образи;
- збільшити швидкість зчитування і запам'ятовування інформації через образи.

Фахівці в галузі психології та педагогіки шукають нові методи «пакування» даних для їх кращого запам'ятовування [1,4,7]. З'являються нові методи і прийоми візуалізації в роботі зі студентською молоддю. Серед таких методів популярності набуває скрайбінг на основі візуального мислення [3,8].

Скрайбінг як напрямок візуалізації особливо часто протиставляється кліповим презентаціям. Миттєвість образів, що виникають оживляє процес пояснення, фіксує розвиток теми в свідомості у вигляді ланцюжка пов'язаних образів, які поповнюють простір скрайба - малюнка, виконаного в максимально спрощений спосіб.

Під час скрайбінгу важливо не тільки підібрати образи, що відповідають темі, а й передбачити, як буде розуміти їх інша людина, чи зможе вона адекватно зрозуміти сенс візуалізованого тексту.

Особливість скрайбінгу полягає в тому, що одночасно задіюються різні органи чуття: слух і зір, а також уява людини, що сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню.

Скрайбінг представляє собою такий алгоритм дій: слухове сприйняття → синтез → засвоєння ідей → їх відтворення на папері.

Саме ці особливості роблять скрайбінг одним з ефективних методів сучасних інтерактивних технологій, який допомагає доступно і легко пояснювати складний матеріал, сприяє покращенню запам'ятовування.

Під час скрайбінгу виходить ніби «ефект паралельного проходження», коли людина і чує, і бачить приблизно одне й те ж саме, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду. Скрайбінг – інноваційна технологія, за допомогою якої можна привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією та виділити головні моменти теми.

Скрайбінг – це зображення малюнків, перетворення ідей у візуальні образи. Одним із перших, хто почав використовувати скрайбінг як продуктивний та інтерактивний засіб для концептуалізації інформації став американський викладач Пол Богуш. Саме він довів ефективність використання скрайб-презентації в навчальному процесі. Справжнім проривом в освітньому веб-просторі став скрайб Кена Робінсона, автора книг, спікера та міжнародного радника з питань розвитку творчого мислення, систем освіти та інновацій у державних та суспільних організаціях, про зміни освітньої парадигми [4].

Є такі основні види скрайбінгу: фасилітація і відеоскрайбінг. Скрайбінг-фасилітація (від англійського facilitate – допомагати, полегшувати, сприяти) - це переклад інформації з словесної форми в візуальну і фіксування її в режимі реального часу. Він вважається найпоширенішим і використовується під час доповіді, супроводжуючи мовлення доповідача за допомогою різних схем, малюнків, графіків. Робота викладача на занятті під час пояснення нового матеріалу з крейдою в руках – приклад скрайбінгу-фасилітації.

Відеоскрайбінг – динамічний вид скрайбінгу, в основі якого полягають ілюстрації, схеми, які використовуються у відеоряді.

Таким чином, скрайбінг може бути представлений у вигляді статичних схем, графіків, скрайб-малюнків, скрайб-розповідей (комікси), простих надписів, виготовлених в особливому стилі. Перевага

відеоскрайбінгу полягає в тому, що відеоролик можна використовувати багато разів, цей вид діяльності викликає особливу зацікавленість.

Крім того, розрізняють скрайбінг «малювальний», коли рука художника малює в кадрі паралельно з текстом, що звучить за кадром; «аплікаційний», де у кадр викладаються готові зображення, відповідно озвученому тексту; «магнітний» - де готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку.

Серед «плюсів» цієї технології виділяють: участь та увага аудиторії; якісне засвоєння інформації та запам'ятовування ключових моментів; зручне сприйняття інформації; можливість безперервного спілкування зі слухачами.

Варто зазначити і переваги скрайбінгу у навчанні. Зокрема, допомога в організації та аналізі отриманої інформації, інтеграції нових знань, розвиток критичного мислення (вербальна та візуальна інформація допомагає відновлювати в пам'яті отриману інформацію, оскільки презентація скрайбінгу складається із простих образів, символів та предметів, які легко запам'ятовуються), універсальність та доступність для всієї аудиторії.

Використання скрайбінгу в навчанні зумовлене дидактичним потенціалом цієї технології, який полягає у створенні нових можливостей для реалізації, на більш високому рівні, таких принципів навчання як наочність, свідомості і активності, доступності, сприяє емоційності навчання. Скрайбінгу, як технології візуалізації, притаманна також можливість компактного подання навчального матеріалу, сприяння його продуктивному засвоєнню і запам'ятовуванню [1,4,8].

Наведемо приклади використання скрайбінгу, під час викладання дисципліни для студентів спеціальності «фізичне виховання».

Так на занятті з дисципліни «Теорія і діагностика здоров'я та здорового способу життя» для студентів спеціальності «Фізична культура» під час розгляду питання «Суб'єктивно - емоційні сприйняття в оцінці здоров'я» викладач, в процесі роз'яснення питання як і що впливатиме на емоційне сприйняття здоров'я індивідуумом, замальовує певні візуальні карти (скетчі) (рис.1).

Рис. 1. Приклад скрайбінгу на тему «Суб'єктивно-емоційні сприйняття в оцінці здоров'я»

Скетчі дозволяють перевести процес роботи над ідеєю в ігрову площину, зробити його начебто не надто серйозним. Це зумовлює виведення творчої сутності з-під домінування логічного мислення, свого роду, внутрішнього цензора, який не дає ходу більшості ідей.

Скрайбінг виступає зручним інструментом не тільки для викладу навчального матеріалу. Новизна й привабливість цієї технології дає змогу на її основі організувати самостійну роботу студентів, спрямовану на опрацювання ними вивченого матеріалу, відтворення власного ставлення до об'єкта навчання.

Наприклад, можна використати скрайбінг для самостійної роботи студентів: «Замалюй свою думку» – скетч на тему «Негативне коло гіпокінезії». Завдання студентів зробити скрайб-малюнок або скрайб-розповідь (комікс): придумати схему, виділити основне, малювати використовуючи лише п'ять елементів – квадрат, трикутник, коло, лінію, крапку, використовуючи різні шрифти підкреслюючи важливість ідеї. Це завдання сприятиме кращому розумінню винесеного питання. Крім того розвиватиме професійні якості майбутнього педагога, зокрема креативність та творчість.

Крім того скрайбінг можна застосовувати і в комплексі з інтерактивними методами навчання, зокрема під час використання таких форм роботи зі студентами як «Дерево рішень», «Мозковий штурм» тощо.

Використання скрайбінгу надає такій роботі привабливості, творчого характеру, сприяє зацікавленню студентів у набутті нових предметних знань і технологічних умінь.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Сучасні засоби невербальної передачі знань як важливий елемент сучасного молодіжного спілкування, стають більш ефективним засобом навчання, ніж традиційні підручники.

Головна ефективність скрайбінгу як інтерактивної технології навчання, полягає в тому, що він спрощує і прискорює процес пізнання, оскільки ділиться на фрагменти. Він висловлює думки та ідеї наочно.

Важливою функцією скрайбінгу як освітнього інструменту є його здатність мотивувати студентів.

Перспективи наукових розвідок щодо цього напряму вбачаємо у поглибленому і детальному дослідженні ефективності використання скрайбінгу під час викладання дисциплін циклу професійно-практичної підготовки студентів галузі «фізична культура та спорт» та подальшим їх теоретико-методичним аналізом.

Список використаних джерел

1. Ажгибкова Т.Н. Научные основы применения структурно-логических схем при преподавании гуманитарных дисциплин в вузах [Текст] / Т.Н. Ажгибкова, В.В. Зверев, М.Л. Лебедева // Инновации в образовании. – 2005. – №3. – С. 13- 27.
2. Василюк В. М. Значення розвитку креативності як акмеологічної інваріанти професіоналізму майбутнього фахівця з фізичної культури [Текст] / В.М. Василюк, О.О. Ярмошук // Наукові педагогічні проблеми фізичної культури. – 2014. – Вип. 12 (53). – С. 17-20.
3. Осадчий В.В. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі розвитку візуального мислення майбутніх учителів [Текст] / В.В. Осадчий, К.П. Осадча // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогіка. – 2014. – № 1. – С. 128-133.
4. Робинсон К. Новый взгляд на систему образования [Електронний ресурс] / К. Робинсон – Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=1G3Kyu_UbjQ.
5. Симоненко С. М. Візуальне мислення в структурі розвитку професійних музикальних здібностей [Електронний ресурс] / С. М. Симоненко, Їнь Хуан // Наука і освіта. – 2012. – № 9. – С. 189-196. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2012_9_45.
6. Сорока Т.В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу [Електронний ресурс] / Т.В.Сорока // Географія. – Харків:ТОВ Видавнична група «Основа». – № 16 (284). – 2015. – Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/article/51806>.

7. Ярмошук О.О. Використання мнемотехніки як активного методу навчання на заняттях зі студентами спеціальності «фізичне виховання [Текст] / О.О. Ярмошук, В.М. Василюк // Інноватика у вихованні – Рівне: РДГУ, 2016. – В.3. – С182-189.

8. Belousova L., Zhiteneva N. Visualization of learning material using technologies of skribing in teachers' professional activities // Physics and Mathematics Education : scientific journal. – 2016. – Issue 1 (7). – P.39-47.

References

1. Azhgibkova T.N. Nauchnye osnovy primeneniya strukturno-logicheskikh shem pri prepodavanii gumanitarnykh disciplin v vuzah [Tekst] / T.N. Azhgibkova, V.V. Zverev, M.L. Lebedeva // Innovacii v obrazovanii. – 2005. – #3. – S. 13- 27.

2. Vasiljuk V. M. Znachennja rozvitku kreativnosti jak akmeologichnoi invarianti profesionalizmu majbutn'ogo fahivcja z fizichnoi kul'turi [Tekst] / V.M. Vasiljuk, O.O. Jarmoshhuk // Naukovi pedagogichni problemi fizichnoi kul'turi. – 2014. – Vip. 12 (53). – S. 17-20.

3. Osadchij V.V. Informacijno-komunikacijni tehnologii u procesi rozvitku vizual'nogo mislennja majbutnih uchiteliv [Tekst] / V.V. Osadchij, K.P. Osadcha // Naukovij visnik Melitopol'skogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu. Ser.: Pedagogika. – 2014. – # 1. – S. 128-133.

4. Robinson K. Novyj vzgljad na sistemu obrazovanija [Elektronnij resurs] / K. Robinson – Rezhim dostupu do resursu: https://www.youtube.com/watch?v=1G3Kyu_UbjQ.

5. Simonenko S. M. Vizual'ne mislennja v strukturi rozvitku profesijnih muzikal'nih zdibnostej [Elektronnij resurs] / S. M. Simonenko, In' Huan // Nauka i osvita. – 2012. – # 9. – S. 189-196. – Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2012_9_45.

6. Soroka T.V. Skrajbing jak suchasna forma vizualizacii navchal'nogo materialu [Elektronnij resurs] / T.V.Soroka // Geografija. – Harkiv:TOV Vidavnicha grupa «Osnova». – # 16 (284). – 2015. – Rezhim dostupu: <http://journal.osnova.com.ua/article/51806>.

7. Jarmoshhuk O.O. Viktoristannja mnemotehniki jak aktivnogo metodu navchannja na zanjattjah zi studentami special'nosti «fizichne vihovannja [Tekst] / O.O. Jarmoshhuk, V.M. Vasiljuk // Innovatika u vihovanni – Rivne: RDGU, 2016. – V.3. – S182-189.

8. Belousova L., Zhiteneva N. Visualization of learning material using technologies of skribing in teachers' professional activities // Physics and Mathematics Education : scientific journal. – 2016. – Issue 1 (7). – R.39-47.